

מגיד דבריו ליעקב - פרשת נצבים

העבודה הנדרשת לקראת 'ראש השנה' / האפשרות להפסיד כל החלק לעולם הבא במעשה עבירה / חומרת הנהגת 'שלום יהיה לי' / 'הכרה במשפט'

אתם נצבים היום כולכם'

בעזרת ה' יתברך, נראה היום קצת מענייני הפרשה ומענייני ערב ראש השנה שלפנינו, וכמה עצות לקראת 'יום הדין' הקרב ובא. פרשת השבוע פרשת נצבים, 'אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלהיכם, ראשים שבטיכם וזקניכם ושוטרכם כל איש ישראל' (דברים כט ט).

חומרת עונשו של העובר על ה'ברית'

וכאן משה רבינו ע"ה מזכיר ומתאר את ה'ברית', מה יהיה איתנו, 'ולא אתכם לבדכם אנכי כורת את הברית הזאת ואת האלה הזאת. כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני ה' אלהינו, ואת אשר איננו פה עמנו היום. כי אתם ידעתם את אשר ישבנו בארץ מצרים אשר עברנו בקרב הגויים אשר עברתם, ונתראו את שיקוציהם ואת גילוליהם עץ ואבן כסף וזהב אשר עמם'. פן יש בכך איש או אשה או משפחה או שבט, אשר לבבו פונה היום מעם ה' אלהינו, ללכת לעבוד את אלהי הגויים ההם, פן יש בכך שורש פורה ראש ולענה. והיה בשומעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לא יאבה ה' סלוח לו, כי אז יעשן אף ה' וקנאתו באיש ההוא ורבעה בו כל האלה הכתובה בספר הזה, ומחה ה' את שמו מתחת השמים. והבדילו ה' לרעה מכל שבטי ישראל, ככל אלות הברית, הכתובה בספר התורה הזה' (דברים כט יד-כ).

חומר הקללות

קללות נוראות, בר מינן. אני לא זוכר אם יש עוד מקום בתורה שיש כל כך קפיידא מהשי"ת, 'לא יאבה ה' סלוח לו', 'יעשן אף ה' וקנאתו', 'רבעה בו כל האלה', 'מחה ה' שמו', 'והבדילו ה' לרעה', נורא נוראות. וצריכים להתבונן בזה להבין על מה הקצף החרון הגדול הזה, וזה נוגע במיוחד לימים האלה.

שלא להיות חלילה בכלל הקללות הנוראות

מן המשגיח בעל ה'אור יחזקאל' זצ"ל, יש לו מאמר מיוחד לבאר את הדברים - הוא מסר אותו בערב ראש השנה שנת תשכ"ט בישיבת פונובויז' בבני ברק (נדפס בקובץ 'עניינים שנת תשכ"ט מאמר ז עמוד טו והלאה) - ונקריא כמה פסקאות מדבריו, כדי להבין ולרעת על מה הקצף והחרון העצום הזה, וחלילה שלא נהיה בגדר של אלה שהקב"ה כועס עליהם. ולא יאבה ה' סלוח לו. וכדאי להתבונן בדברים.

העבודה הנדרשת להכנה לקראת 'ראש השנה'

עוד כמה ימים, לא הרבה, כבר נעמוד בדין, 'ראש השנה מתקרב ובא', ובמה צריך האדם להתחזק בו לקראת יום 'ראש השנה', 'הדבר הראשון שצריך לדעת ביום הזה, לדעת משמעותו של היום, כי ייתכן כשחיים פשוט', כשאדם חי חיים פשוטים ורגילים במהלך הרגלו כל השנה יכול להיות 'שלא חשים את הדבר הזה', את משמעותו של יום 'ראש השנה'. 'אומרים אמנם המלך המשפט', האדם יכול להזכיר בפה שלו 'המלך המשפט', ושהוא שופט ושהימים הללו ימי דין כידוע, אבל בשביל שהדברים הללו יגיעו לתוך לבבו, שירגיש ויחוש וידע היטב משמעות הדברים, וה'לקח' שצריך להוציא מזה 'למעשה', צריך עבודה. 'אך בלי עבודה מיוחדת, ייתכן ועוברים את היום' הגדול 'הזה', יום 'ראש השנה', 'ביבשות,

¹ ההרגל של העבירה

בלי לחלוחית הרגשה במהותו של היום, לא טעם את טעם ה'חרדה' של יום המשפט' יום הדין, 'וזה עצמו צריך ליצור את הפחד הגדול ביותר, כי נורא הוא דבר כזה', ועל כן 'מהראוי להתפנות לדבר עם עצמו ולהשיב אל לבו מהותו של היום הזה', אי אפשר שזה ייקנה וייכנס אצלינו בלב בדרך 'מקרה' ובדרך 'עראי', צריך האדם לקחת את עצמו בידיים, לשבת אם עצמו, לדבר אל עצמו, וכמו שרבינו יונה בספר שערי תשובה (שער ב אות כב) אומר, שצריך האדם לערוך מערכות ולחשוב מחשבות. להסביר לעצמו מה זה יום משפט', 'להרגיש את יום המשפט, ולהשיב אל לבו כי כל המתרחש בעולם נגזר ביום הזה', הכל נכתב ב'ראש השנה', כל תנועותיו פרטיו מעשיו נזקיו ורווחיו, הכל, 'וכל אשר עבר עלי במשך השנה שעברה, כזאת וזאת, הכל נגזר מראש השנה שעבר, ואם כן מה נורא היום הזה!'.
חובת ההתבוננות בפרט בימים הללו

מוסיף עוד המשגיח זצ"ל (שם בהמשך), 'וביותר בזמן הזה, אשר משפט שמים מלא את העולם, משפט נורא מתרחש בעת הזו', ממש כך, בארץ ובחוצה לארץ, בכל פינה וזווית בעולם, אם האדם קצת יסתכל ויתבונן יראה כמה יש משפט ה', כל מיני 'אסונות' כל מיני 'מקרים' שאף פעם לא היה כדבר הזה, כאן נהרגים, תובעים, 'תאונות דרכים' ו'תאונות מטוסים' וכו', כל העולם מלא במשפט ה', 'יובעת כזו, ליום ביום הדין והמשפט, ולא להרגיש חומר היום, מי יודע לפרש משמעות דבר כזה, ומי יודע חומר דבר שכזה! ובודאי חובותינו להשתדל בכל כוחנו להרגיש המשפט שביום הזה, ולהכנס לבחינה של פחד הדין'.

חששו של אברהם אבינו ע"ה שמא לא יזכה לעולם הבא

וכאן הוא מביא מאמר נפלא מאד מהגאון ר' אציל'ה בלאזר זצ"ל, 'הגאון ר' יצחק בלאזר ז"ל בספרו כוכבי אור (בסוף ספר אור ישראל, מאמר ב), מביא מדברי חז"ל במדרש בראשית רבה (פר' מד ס' ד), 'שאברהם אבינו ע"ה היה ירא שמא לא יזכה לעולם הבא', פלא פלאות, תשאל כל אחד מאיתנו 'האם אתה בן עולם הבא?', יגיד לך 'בודאי, מה החקירות האלה... הרי משנה שלימה שנינו 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא' וכי אתה לא מאמין בזה?...! אבל אברהם אבינו ע"ה 'אברהם אוהבי' (ישעיה מא ח) שמסר נפש על יחוד קדושת שמו יתברך, נפל לכבשן האש ועמד בעשרה נסיונות וכו', היה ירא שמא לא יזכה לחיי העולם הבא! מה הביא אותו לספק ולחשש הזה? 'חשש שבניסים שנעשו עמו קיבל' את 'שכרו', היה לו לאברהם אבינו ע"ה 'הוא אמינא' ו'מחשבה' כזו, שמא בעבור הניסים שנעשו לו, בזה הוא אכל את עולמו וקיבל את שכרו בעולם הזה, כך אמרו רבותינו במדרש, 'לפי שהיה אברהם אבינו מפתח ואומר, 'ירדתי לכבשן האש וניצלתי, ירדתי למלחמת המלכים וניצלתי, תאמר שנתקבלתי שכרי בעולם הזה, ואין לי כלום לעתיד לבוא', כך הוא חשש, 'הרי זרקו אותי לכבשן האש, וכל אחד אחר היה צריך להישרף, ואני נכנסתי ויצאתי. יצאתי למלחמה כנגד ארבעה מלכים אדירים וניצחתי אותם, אני לבדי ואליעזר המשרת שלי, ונצחתי את כולם. אולי חלילה אכלתי את עולמי?!'. ראה הקב"ה את החששות והדאגות הללו של אברהם אבינו ע"ה, 'אמר לו הקב"ה, אל תירא אברהם אנכי מגן לך (בראשית טו א), וכל מה שעשיתי עמך בעולם הזה, חניס עשיתי עמך, אבל שכן מתוקן לעתיד לבוא', אל תדאג, אמנם היה לך ניסים, אבל קיבלת אותם בגדר 'מתנת חניס', כל השכר הגדול מחכה לך, מתוקן ומזומן בעבורך לעתיד לבוא. רבותינו דרשו (בראשית רבה שם) 'אנכי מגן לך' (בראשית טו א) שהמילה 'מגן' בארמית פירושו 'חניס', 'אסיא דמגן' (ב"ק פה.), פירושו 'בחניס'. עד כאן דברי רבותינו.

יכל אברהם אבינו ע"ה ללמוד מהניסים שלו להיפך בדיוק

וצריך להבין כוונת רבותינו בדבר הזה, באמת זה פלא, הרי 'לכאורה אדרבא, בניסים שנעשו עמו היה לו', לאברהם אבינו ע"ה, 'לראות שנשא חן בעיני השי"ת, ואם כן בודאי יזכה לעתיד לבוא', כשהתרחשו עם

עד שלבסוף יורד עוד דרגה ונראה לו 'עץ אבן', וסופו של דבר זה יכול להתהפך ל'כסף וזהב'. מתחיל ב'שיקוצים' אבל כיון שחי עם זה, ו'רש' ו'רגיל' בזה, כל חומר הדבר יורד ומתמעט בעיניו, עד ש'משקוצים' מתהפך ל'כסף וזהב'. אדם שחי עם 'איסור', הוא רגיל לעבור על איסור, על עבירה, לאט לאט נפשו מסתגלת לזה, עד שה'עבירה' הזו יכולה להתהפך אצלו להיות 'דבר חשוב' מאד. כמעט 'מצוה'. ובהמשך נראה עוד בענין הזה של כיון ששנה בדבר נעשה לו כהיתר.

גם על רבי אליעזר הגדול היה חשש שהפסיד את עולמו

וזה באמת פלא פלאות למתבונן, איזה 'הוא אמינא' ואיזה 'מחשבה' זו? ! לחשוב על התנא האלהי רבי אליעזר הגדול - שקורות בית המדרש העירוני עליו מי הוא היה (בבא מציעא נט:)- שיש חשש שיאכל את כל עולמו, כל השכר הגדול המעוטר לו לעתיד לבוא, כאן בעולם הזה? ! והתשובה היא, שאכן כן. כך מלמד אותנו רבי עקיבא.

'אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא'

ובאמת בגמרא שם אמרו, ששאל אותו רבי אליעזר, "עקיבא, כלום חיסרת מן התורה כולה?", כך אתה חושב וחושד בי? ! "אמר לו", כך השיב לו רבי עקיבא, "לימדתנו רבינו כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" (קהלת ז כ).

חששו של האמורא רב יהודה

בגמרא מסכת חגיגה (טו:) הובא על האמורא רב יהודה, דתלי בעיבא דדשא וקא בכי, היה נשען על הדלת ובוכה, ושאל אותו הרב'ה שלו, שמואל, 'שינא מאי קא בכית?', מדוע אתה בוכה? אמר לו, 'שמא ח"ו אין לי חלק לעולם הבא?! והרי מדובר כאן על רב יהודה, האמורא המפורסם, שבתלמוד מובא עליו נפלאות לאין מספר, הרבה הפלגות עצומות [ראה מה שהובא בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק מה (פרשת שופטים תשע"ט, עמוד ט) ע"ש], כאשר היה חולץ את הנעל שלו, עוד לפני שהתחיל לבקש ולהתפלל כבר היה יורד גשם (תענית כד:). ועליו העיד רבו שמואל שהוא מלאך ולא בן אדם (נדה יג:).

החשש שהיה אצל אברהם אבינו ע"ה וכל שאר גדולי התנאים והאמוראים

הרי לנו, גם אצל אברהם אבינו, גם אצל רבי עקיבא, גם אצל רב יהודה, וכן שאר גדולי התנאים והאמוראים, שהיה להם חשש שמא יפסידו ח"ו את חלקם לעולם הבא. אבל אנחנו... תשאל כל אחד, 'האם יש לך חלק לעולם הבא, ישיב לך, בוודאי...'. כי הוא עשה כמה 'צדקות' והתפלל כמה 'תפלות'. עולם הפוך. גדולי התנאים והאמוראים בחלחלה וברעדה, ואנחנו רגועים, מתברך בלבבו שלום יהיה לי'.

במעשה אחד שלא כהוגן יכול האדם להפסיד כל חלקו לעולם הבא

אבל צריכים להבין מה הביאור בזה, "נשאלת השאלה, איך יתכן שאברהם אבינו ע"ה יקבל כל שכרו בעולם הזה, ולא יזכה לעולם הבא? וכן רבי אליעזר הגדול ושאר החסידים שחששו מכך". ויש כאן יסוד גדול ונורא, "ומבאר הגאון ר' יצחק בלאזר, כי יתכן שבמעשה אחד שלא כהוגן, אדם עושה מעשה אחד בחייו שהוא לא כהוגן, "מפסיד האדם חלקו", מעשה אחד קלקל את הכל. ואת הדבר הזה לימד אותנו שלמה המלך ע"ה, "חוטא אחד, פירוש, בחטא אחד (קידושין מ:), "יאבד טובה הרבה" (קהלת ט יח). ב'חטא' אחד אדם יכול לקלקל ולהפסיד ולאכול את הכל.

'ציור' על עומק הדין

ואם הוא חוטא, "הרי כך היא המידה, ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו (דברים ז י), שלא לו שאינם ראויים לעולם הבא, משלם הקב"ה שכרם בעולם הזה, ויתכן שבמעשה חטא אחד, מביא האדם עצמו לידי מידה זו, שאינו ראוי לעולם הבא", ב'פעולה' אחת, חלילה, הוא יכול להפיל את עצמו להגיע למדרגה שהוא לא ראוי לעולם הבא, וממילא הוא כבר יכול לאכול את עולמו כאן בעולם הזה. "ויש לנו מזה ציור לעומק הדין, ועל כן חששו כל הגדולים מכך, ולא סמכו על גדלותם ורוב זכותם, כי חטא אחד יכול לעכב בעד כל זאת!".

'מבשרי אחזה אלוה'

אברהם הניסים הללו, היה צריך ללמוד מזה אברהם אבינו ע"ה, עד כמה הוא אהוב אצל הקב"ה. אם ירדתי לכבשן האש וניצלתי, במקום לטעון ולחשוש שהוא אכל את עולמו, אולי להיפך, כיון שאני כל כך אהוב אצל השי"ת, זה עצמו מעיד ומלמד שאני אהוב כלפי שמיא, ולכן עשה איתי את החסד ואת ה'נס' הזה. והרי כשהוא קפץ ל'כבשן האש' הוא קפץ בשביל קדושת השי"ת! אבל "אף על פי כן פחד אברהם כי הרי יתכן אופן אחר, יתכן שבניסים הגדולים הללו קיבל כל שכרו".

אי אפשר לשלם עבור חסד אחד שעושה השי"ת עם האדם

והביאור בזה, "כי מי יוכל לשלם עבור חסד שעושה ה' יתברך, הלומד" בספר "חובת הלבבות" ושאר ספרי מוסר הקדמונים, "יבין קצת דבר כזה, כמו שמבאר שם" בספר חובת הלבבות בשער הבחינה, "שאפילו כל זכויות אברהם אבינו אין בהם די לשלם עבור חסד אחד שעושה ה' יתברך עם האדם", ובחובת הלבבות שם מאריך בזה מאד מאד, שאפילו אם יהיה האדם בעל זכויות עצומות כמו שהיו לאברהם אבינו ע"ה, שהקנה לקב"ה שמים וארץ (סוטה ד:), שהיה אברהם אחד בעולמו שמאמין בבורא, 'אחד היה אברהם' (יחזקאל לג כד), ושתל ונטע אמונה באלפי אלפים כדברי הרמב"ם ("א מהל' ע"ז ה"ג), ולכאורה הזכויות שלו עצומות ונשגבות לאין קץ ולאין תכלית ולאין מספר, מלמד אותנו חובת הלבבות שעם כל זה, אפילו אם יהיה האדם 'מוקף ומלא בזכויות', עדיין אין בכל זה די לשלם 'חסד אחד' שעושה השי"ת עם האדם, אפילו לא חסד אחד, והאדם מוקף בחסדים לאין מספר יום יום. "ועל כן יש מקום שבניסים הנעשים עם האדם, מקבל כל שכרו".

מעשה בשעת פטירתו של רבי אליעזר הגדול

ומוסיף המשגיח זצ"ל (שם בהמשך) ומביא הרבה דוגמאות איך שגדולי רבותינו חכמי התלמוד היה להם את ה'חשש' ואת ה'יראה' מ'יום הדין'. "וכן מצינו בחז"ל הקדושים שפחדו שמא לא יזכו לעולם הבא, כמובא בגמרא מסכת "סנהדרין" (קא). על רבי אליעזר הגדול, הוא רבי אליעזר בן הורקנוס, שידוע מעלתו בתלמוד לאין מספר, בגמרא מסכת סוכה (כח). מבואר כל השקידה העצומה שהייתה לו, שמעולם לא קדמו אדם לבית המדרש, הוא הראשון שנכנס לשיבה, והוא האחרון שיצא, אף פעם לא שח שיחת חולין, לא הלך ארבע אמות בלא תורה ולא הלך ארבע אמות בלא תפילין, והיה מדוכא בייסורים. לא מצינו עוד תנא שהוכתר בתואר 'הגדול', רק רבי אליעזר נקרא 'רבי אליעזר הגדול'. ומובא בגמרא מסכת סנהדרין (שם), "כשחלה רבי אליעזר", רבי אליעזר הגדול היה חולה, "נכנסו תלמידיו לבקר", באו התלמידים שלו, של רבי אליעזר, שהרביץ תורה בישראל, וראו אותו את הרב'ה שלהם איך שהוא שוכב במיטה שלו מדוכא בייסורים, כל התלמידים שאהבו את הרב שלהם, וראו אותו במצב הזה, 'ספר תורה שריו בצער', "התחילו הן בוכים, ורבי עקיבא משחק", היה 'מחיץ', היה 'שחוק' על פניו, כל התלמידים יושבים בחבורה, ורואים את הרב שלהם מתייסר, בוכים, אבל רואים את רבי עקיבא שחוק ומחיץ, "אמרו לו למה אתה משחק?", מה יש כאן מקום ל'שחוק' ול'שמחה', 'ולשמחה מה זו עושה' (קהלת ב ב), הרי רבך המובהק בצער.

חששו של רבי עקיבא על רבי אליעזר הגדול

נענה רבי עקיבא, "אמר להם" נהפוך הוא, בשביל שהוא מתייסר בשביל זה אני משחק וצוחק, "לכך אני משחק", מה הטעם? "כל זמן שאני רואה" את "רבי", רבי אליעזר הגדול, "שאין יינו מחמיץ", היין שלו אף פעם לא החמיץ, "ואין פשתנו לוקה", כשהוא היה משרה את ה'פשתן' במים תמיד היה מצליח, אף פעם לא נפסד 'הבאיש' והתקלקל, "אמרתי, שמא ח"ו קיבל רבי עולמו", שמא כאן אכל את העולם שלו, "ועכשיו שאני רואה את רבי" רבי אליעזר "בצער", שיש לו ייסורים, והוא חולה, "אני שמח". דהיינו שרבי עקיבא - שהיה תלמיד מובהק של רבי אליעזר - כל פעם שהיה רואה אותו ש'הכל בסדר' אצלו, שהיין לא מחמיץ, והפשתן לא לוקה, היה רבי עקיבא חושש, 'שמא הרב'ה שלי רבי אליעזר הגדול אוכל את עולמו כאן בעולם הזה, אוי ואבוי', ורק עכשיו כאשר הוא רואה אותו מתייסר בחולאים ובייסורים, נרגע, מתחיל לשמח. "חשש רבי עקיבא על רבי אליעזר הגדול שקיבל כל שכרו בעולם הזה, מאחר שראה שכל חייו בעולם הזה הם במנוחה, חשש שמא בזה קיבל שכרו, ורק עכשיו שראה שרבי אליעזר בצער, שמח".

והמשגיה זצ"ל (שם בהמשך), מפרש את יסוד הדברים בזה, וביאור חומר הדבר שעל חטא אחד יכול להפסיד את הכל, ותחילה מקדים הקדמה, להקיש וללמוד מה'חיים' הגשמיים' ומה להסיק ולהקיש ל'חיים' הרוחניים', זה כלל גדול בתורה, 'מבשרי אחזה אלוה' (איוב יט כו), צריך האדם מה'חיים' הגשמיים' שלו ללמוד ל'חיים' הרוחניים' שלו.

תאווה האכילה - הכרחי לקיום הגוף

כדי שהאדם יחיה, "הנה מהו הדבר הנחוץ ביותר לנטיית הגוף לחיים?", צריך במיוחד שני דברים, דבר ראשון, "כח התאווה", והדבר השני זה בריאות הלב. מה הכוונה כח התאווה? "על ידי כח התאווה, מקבל הגוף את המאכל והמשקה הנדרשים לו, ומנצלם לתועלתו. אדם אשר אין לו את כח התאווה הזה" של האכילה, "לא יוכל לקבל בקרבו את המאכלים הנדרשים לצרכי קיומו, וממילא לא יוכל להתקיים". אם אדם ח"ו חולה בחולי הזה, שאין לו 'תיאבון' לאכול שום דבר, סופו שימות ברעב. כי בשביל לחיות צריך האדם את התאווה לאכול ולחיות.

תאווה לזכות לעולם הבא - הכרחי לקיום ה'נשמה'

כל זה בחיים הגשמיים, ומה תלמד לחיים רוחניים. "כן הוא ממש בנוגע לחיות הנפש", צריך גם את 'כח התאווה', "עיקר גדול לקיומה הוא כח התאווה", ואיזה כח תאווה צריך לחיי הנפש? "שתהיה באדם תאווה לעולם הבא", שהתקוה והשאיפה לזכות ולחיות ב'עולם הבא' תהיה אצלו עיקר העיקרים, ב'חשק' עצום, בכל פעולה ובכל תנועה ובכל דיבור ומעשה הוא משתוקק שיהיה לו 'עולם הבא'. וכל אחד צריך שיחיה אצלו את ההרגשה הזו, את ה'תאווה' הזו. "וכמו שכתב במסילת ישרים (פ"א), סוד החסידות ושרוש העבודה התמימה שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו, שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה', ולהינות מזיו שכינתו", כך אומר הרמח"ל. מוסיף המשגיה זצ"ל, "על ידי התאווה לתורה ומצוות גדל האדם", 'אוהב מצוות לא ישבע מצוות' (ויק"ר פר' כב ס"ב, בדברים רבה פר' ב ס"ו כו, וע' מכות י.), אם אדם חסר לו את ה'תאווה' הזו לאסוף תורה ומצוות, להרבות בכמות ובאיכות, הרי שבהכרח הוא לא ישאר על מעמדו, הוא ירד עד שלבסוף ידעך וימות. כמו ש'חיי הגוף' צריכים את ה'רצון' ואת ה'חשק' הזה ב'אכילה' ושתיה' כדי שיקיימו את הגוף, הוא הדין ב'חיי הנפש' צריך את ה'כח' הזה ואת ה'רצון' ואת ה'בשקה' ואת ה'תאווה' לתורה ומצוות ועולם הבא. "על ידי כך אין עבודתו מלומדה, אולם בלעדי התאווה איך תחיה נפשו? ממש כשם שלחיי הגוף נדרש כח התאווה, כן הוא לחיי הנפש. בלעדיה הולך האדם במהלך טבעו והרגלו. ולא פשוט הוא לקנות תקוה זו. חושבים פשוט שיש לאדם תאווה לעולם הבא, אולם זו טעות, בלא עבודה על כך לא תמצא התאווה באדם". זה דבר ראשון.

בריאות הלב - לב הגשמי וה'לב' ה'רוחני'

עוד מוסיף המשגיה זצ"ל (שם בהמשך), הדבר השני "ההכרחי לחיי הגוף", וזה "בריאות הלב", שוב נדבר על ה'חיים' הגשמיים' ומה נלמד ל'חיים' הרוחניים', יתכן שאדם בריא בכל גופו וכל בשרו, ה'ידיים' ה'רגליים' ה'מעיים' ה'ריאות' וכו', וכל בשרו וכו', אבל אם חלילה איבר אחד 'לקוי', ה'לב' חולה, כבר אפשר לומר על האדם הזה שמצבו מסוכן. הגם שה'ידיים' וה'רגליים' וה'עניים' וה'אוזניים' וכל הגוף בריא, אבל העיקר זה ה'לב', אם ה'לב' לקוי רפוי וחולה, כבר הוא במצב של סכנת נפשות. "גם אם כל האיברים בריאים ושלמים, אם ישנה איזו חלישות בכח הלב, כבר כל חייו בסכנה", כי מהלב תוצאות חיים (משלי ד כג).

הוא הדין לחיי הנפש. אותו דבר בדיוק. "כן הוא גם בחיות הנפש, העיקר תלוי בבריאות הלב, ואם הלב נתקלקל ח"ו, כל מצבו בסכנה". יכול להיות שהאדם בכל הפרטים יהיה בסדר, אבל ה'לב' שלו, ה'לב' ה'רוחני' שלו לקוי וחולה, מצבו בסכנת חיים רוחנית!

מאכלים המסוכנים ל'לב' ומאכלים המסוכנים לשאר איברים

אותו דבר גם לגבי דברים המזיקים, מאכלים לא בריאים, "והנה בחיי הגוף, גם אם הלב חזק ואיבריו שלמים, אם יאכל איזה שהוא מאכל המזיק ללב, אף אם כל מאכליו טובים, יזיק מאכל זה ללבו והרי הוא בסכנה, ולא תועיל לו מאומה בריאות לכו ואבריו וכל המאכלים הטובים שאוכל, אם אכל

מאכל המזיק ללבו הרי הוא סם המות לו, כך צריך להבין גם בנוגע לחיי הנפש", אם ה'לב' בריא חזק, אפילו אם האדם אוכל דברים לא בריאים ומזיקים, כל שאינם מזיקים ל'לב', הוא עדיין בגדר 'חי', אבל אם מאכלים אלו מזיקים ל'לב', אפילו אם כל שאר האיברים פועלים כמו שצריך, הוא בגדר של 'מצב סכנה'.

ה'חטא' פוגע ב'לב'

ביסוד הזה נבין מה שהקדמנו מקודם, "תמהים אנו, הייתכן שאברהם אבינו ע"ה, או רבי אליעזר הגדול" ושאר תנאים ואמוראים חששו שמא "לא יזכו לעולם הבא משום איזה מעשה חטא שיעשו", כך פתחנו ושאלנו, נניח אדם עשה מעשה חטא, וכי זה כבר יאבד לו כל חיי העולם הבא שלו? את כל הזכויות של אברהם אבינו ע"ה שאסף וריבה וקיבץ כל חייו לתורה ולאמונה, שהפקיר את עצמו לשתול תורה ואמונה בעולם, את כל זה חטא אחד יכול לקלקל? ! והתשובה היא: כן. "קשה לנו להבין דבר כזה", אבל תבין את זה מהחיים הגשמיים, "אולם נלמד מהגוף, אשר נוצר על אופן שימש משל לנפש, מאכל אחד אשר יזיק לאבר אחד, אם אותו איבר הוא הלב, הרי הוא סם המוות לאיש הזה", אדם מבין את זה, יכול להיות שעל ידי אכילה אחת הוא חיסל ופגע והרעיל את לבו, והלב שלו בסכנה עד שיבוא לידי מיתה. "אם כן אל נתמה אם הוא כן גם בחיי הנפש!", לכן אל תתפלא, "מעשה אחד אשר מזיק ללב, עלול לאבד כל חלקו של האדם, ואין מועיל בזה כל גדולתו וזכויותיו, המעשה הזה סם המוות הוא לנפשו! אמנם מעשה אחד", רק עבירה אחת, "אולם אם פוגע הוא בלב, ומחליש כח הלב, תפסד בזה כל חיות האדם!". כאשר זה פוגע ב'ציפור נפשו' של האדם, הרבה זכויות שיש לו, מפסיד אותם, לא יעזרו לו מאומה לעתיד לבוא, יקבל את חלקו עליהם כאן בעולם הזה.

שלום יהיה לי - פגיעה ב'לב'

מה היא הפגיעה ב'לב'? זה מה שפתחנו בפרשה שלנו, פן יש בכך איש אשר אשה וכו', אשר לבבו פונה היום מעם ה' וכו', פן יש בכך שורש פורה ראש ולענה, ואומרת התורה: 'והיה בשומעו את דברי האלה הזאת, והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי, כי בשרירות לבי אלך', ועל זה באה התורה עם קללות נוראות 'לא יאבה ה' סלוח לו' וכו' וכו', "עונש שכזה", חמור כל כך, "וכל זה משום אומרו שלום יהיה לי, כי שלום יהיה לי הוא הדבר המזיק ללב, וממילא משחית כל האדם", למרות שיש לו הרבה מצות ומעשים טובים, כי כאשר אומר 'שלום יהיה לי', הוא הדבר המזיק ל'לב', וממילא האדם 'אבוד' רח"ל. זה הפשט, וזה הביאור שעל חטא אחד יכול להיות קלקול ועונש גדול נורא ואיום כל כך, "על כן יתכן שתגזור התורה עונש נורא ואיום כזה עבור דבר זה בלבד", שאמר "והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי", כי הוא פוגע ב'לב', "כי מה מונח באמירת שלום יהיה לי", מה השורש של הדבר? "חסרון הכרה במשפט שמים!", על זה הקפידה התורה כל כך, על זה הקב"ה כל כך כועס 'לא יאבה ה' סלוח לו', יעניש אותו עונש איום ונורא, כי יש כאן חסרון בהכרה במשפט של הבורא יתברך. 'לי לא יקרה כלום'. 'אני אעבור בשלום'. הוא מפקפק בחומר המשפט, לא חי אצלו הנקודה הזו שהקב"ה הוא 'אל שופט', 'מלך אוהב צדקה ומשפט'. אנו כבר עומדים בעשרת ימי תשובה, אומרים בתפלה 'המלך המשפט!', 'כולו משפט', ואדם שאומר 'שלום יהיה לי', הרי שחסר לו ההכרה וההרגשה הזו, וממילא זה "הוא מזיק גדול" שמביא על עצמו כל הקללות הללו, "וכך הם דרכי שמים, אף אם יהיה האדם שלם בכל", אבל חסר לו 'פרט' אחד, ב'לב', יהיה 'אבוד', הוא "יכול להפסיד הכל משום דבר אחד שאינו כהוגן, אם הוא מהמעשים הפוגעים בלב האדם!". זה היסוד הגדול שצריכים אנו ללמוד מהפרשה שלנו.

בשרירות לבי אלך

וכאן מוסיף המשגיה זצ"ל 'למעשה', "מה נואלו האנשים החיים פשוט", בלי להתבונן, בלי לקחת את עצמם לידיים, לעשות 'חשבון נפש', "ומתהלכים רגועים סמוכים ובטוחים על זכות תורתם", תשאל אותו, 'אתה מוכן ליום הדין?', 'אומר לך, 'הכל בסדר', הוא 'סמוך ובטוח', על מה אתה בוטח? 'יש לי זכויות, אני לומד תורה, קובע עיתים לתורה, משתתף בשיעורי תורה, לפעמים אני גם נותן צדקות' וכו', וכי זה מספיק לעמוד ב'משפט'? קובע עיתים לתורה, מגיע לשיעורי תורה (וגם נרדם בהם...), אבל "מה עם עמל בתפלה? ומה עם לימוד מוסר?". תשאל, 'למה אתה לא לומד מוסר? למה אתה לא מתעסק בספרי יראה?', יענה לך 'אני לא נמשך אחרי זה, כשאני

לבדוק את זה אצל עצמו, אם יש איזה עוון שמיימי לא נכשל בו, יש לו רתיעה טבעית מלעשות את העוון הזה. הוא מפחד. אבל אם חלילה עשה את ה'חטא' הזה פעמיים שלוש, נעשה אצלו כאילו מותר לגמרי. יכול לעבור על זה עוד הרבה פעמים, ולא ירגיש שום 'חרדה' ושום 'חלחלה' מהדבר הזה. והדברים ידועים ומפורסמים.

עבר ושנה באיסור 'בשרירות לבי אלך'

ובשביל ולקנות חזרה את ההרגשה של ה'יראה' וה'פחד' זה נורא קשה, צריך 'עבודת חיים' ממש, כדי שהאדם יקנה בחזרה את ה'חרדה' מה'איסור'. "אם כן", באו ונעשה חשבון, "כמה עבר ושנה יש לאדם באמירת שלום יהיה לי, כל חייו עד שמתחיל לתקן עצמו חי הוא בהרגשה זו, בשרירות לבי אלך ושלום יהיה לי, אם כן מה רבה המלאכה הנדרשת לעקור דבר זה, ולהשריש בקרבו כי אין ויתור, והכל במשפט". על הכל נצטרך לתת 'דין וחשבון'. ואת כל זה צריכים אנחנו לתקן.

חובת ההכנה לקראת יום הדין

ומסיים המשגיח זצ"ל, "יתכן אף לעבור ראש השנה ויום הכיפורים ולא תשתנה באדם הרגשת שלום יהיה לי. ומה גדול הפחד מדבר זה", כמו שהסברנו, שהחטא הזה יכול לאבד טובה הרבה, ויכול חלילה את כל עולמו לאכול כאן, ויבוא לעולם הבא 'כלי ריק', כי זה פגיעה ב'לב', "והדבר הראשון שצריך להכין עצמו לראש השנה הוא לצאת קצת מבחינה זו, ולהרגיש פחד בעת הדין, ובזה נוכח לכתיבה וחימה טובה".

'הכרה במשפט'

ועל היסוד הזה של ה'הכרה במשפט', חזרו ולימדו אותנו כל בעלי המוסר (וכבר הארכנו על זה בכמה שיחות), מה יעשה האדם ויצא זכאי ליום הדין? איזה עצות תחבולות דרכים יאחז האדם לצאת זכאי ב'יום הדין'? זו העצה ראשונה. שיבוא ל'משפט' ביום ראש השנה בהרגשה של 'ריבוננו של עולם, אין לי על מה להשען ולהסמך, רק על חסדך'!

'כל שנה שרשה בתחילתה - מתעשרת בסופה'

בגמרא מסכת ראש השנה (טז:): "אמר רבי יצחק, כל שנה שרשה בתחילתה - מתעשרת בסופה", מפרש רש"י (שם ד"ה שרשה בתחילתה), "שישראל עושין עצמן רשין בראש השנה, לדבר תחנונים ותפלה, כענין שנאמר תחנונים ידבר רש" (משלי יח כג). וצריך האדם לקנות לעצמו את ההרגשה הזו, לבוא עם ה'חלחלה' וה'חרדה' הזו, לבקש בתחנונים מהבורא ית"ש, 'תרחם עלי, תחוס עלי, אם לא רחמין וחסדיך - אני לא רואה איזה זכות לעצמי להנצל', 'בתחנונים ידבר רש'. והגאון ר' ישראל סלאנט זצ"ל במכתבים שלו (מכתב ז עמוד נט) מדגיש הרבה ומעורר על הנקודה הזו.

'דלא יליף - קטלא חייב'

המשנה אומרת 'דלא יליף - קטלא חייב' (אבות פ"א משנה יג). אדם שאינו לומד, הרי הוא מחוייב מיתה (בר מינן). אדם חושב הכוונה היא אם הוא לא לומד בכלל, במקרה כזה 'קטלא חייב', אבל אם לומד קצת,

קובע לימוד בפלפול, אני נהנה, אבל מוסר לא מושך את לבי!', "מתרצים את עצמם, זה אינו מושך את לבי!", כך הם אומרים, אבל "הלא על זאת זעקה התורה", בדיוק על הנקודה הזו זעקה תורתנו הקדושה ואמרה, "והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי, כי בשרירות לבי אלך", מה הכוונה "בשרירות לבי אלך?", מה הביאור בזה? "זהו בשרירות לבי אלך" - כפי משיכת הלב אעשה", טבע האדם להמשך אחר מראה עיניו, ועל זה הקפידה התורה כל כך. הוא הולך כפי איך שנמשך הלב שלו. בלי להתבונן. "והיא אמירת שלום יהיה לי, כי אם לא היה האדם אומר שלום יהיה לי, כי בשרירות לבי אלך, לא היה מונית עצמו לשרירות לבו, והיה משתלם להתלמד לצאת ממהלך נטיית לבו, לחיות בלא מוסר ועבודה בתפלה, ולחפש עצות לתקן עצמו ולהישאר רגוע, גם כאשר הולך הוא בשרירות לבו, הלא היא היא אמירת שלום יהיה לי!". מה שהלב שלך סוחב אותך אליו, זה מה שמעניין אותך. אבל מה שהתורה אומרת, זה לא מושך אותך. על זה יצא הקצף.

החובה שלא להתרגל לחיות 'בשרירות לבי'

מוסיף המשגיח זצ"ל (שם בהמשך), "כשם שבחיי הגוף צריך האדם להנהיג עצמו לתועלתו, ואם יאכל כל מה שידרמן ויעלה ברצונו ודאי ינזק במהרה", ועל כן, "הכרח לו לכוין אכילתו לפי הנדרש וראוי לגופו, ואם לא כן, לא יוכל להתקיים. כן הוא בחיי הנפש, לא יתכן מצב של בשרירות לבי אלך! הכרח הוא לו להתלמד עצמו ולא לחיות כפי נטיית לבו, לכל אשר יטנו, ולכן האומר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך עונשו נורא".

מציאות האדם היא 'שלום יהיה לי' והחובה לתקן זאת ולעבוד על זה

זה ההכנה לראש השנה. 'הכרה במשפט'. להכיר היטב. וזה קשה. "אולם כמה עבודה ויגיעה נדרשים כדי שלא יאמר האדם שלום יהיה לי, כי בטבעו אומר האדם כן, כמו שאמרו חז"ל, אדם הולך בעולמו וחושב דיליה הוא, ודישתאר בגויה לדרי דרי", כך לימדו אותנו רבותינו בספר הזהר הקדוש (פרשת נשא דף קכו סע"א), והמשגיח זצ"ל היה רגיל לחזור ולשנן את המשפט הזה, 'בר נש אזיל בהאי עלאמא, והוא חשיב דיליה הוא תדיר, וישתאר בגויה לדרי דרי'. כך ההרגשה של כל אדם ואדם, שהעולם הזה זה 'שלו', והוא יתפוס את הכל בשבילו, והוא יחיה מאה שנה, מאתיים שנה, הוא אף פעם לא חושב 'בסוף יהיה משפט! צריך לשלם ולפרוע את הכל!', אדם דוחה את המחשבות האלה מהראש. חושב דיליה הוא, שאת הכל הוא יקנה². 'הרגש האדם במהלכו הטבעי, הוא כי כל העולם שלו הוא, ואין קץ לחייו עלי אדמות, בהרגשו הטבעי לא מכיר האדם את יום המוות, וכל שכן לא משפט שמים, וכל מהלך טבעו אומר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך' רח"ל.

'עבר אדם עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר'

כאן מוסיף המשגיח זצ"ל עוד דבר נורא. "כאשר נזכור גם את דברי הגמרא עבר אדם עבירה ושנה בה, נעשית לו כהיתר, כאשר אדם עובר על דבר מפורש לאיסור ושונה בו, בטל הרגש האיסור בלבבו". לימדו אותנו רבותינו (יומא פו:), אמר רב הונא, כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה, הותרה לו. שואלת הגמרא, הותרה לו סלקא דעתך? וכי איזה בית דין היתר לו? אומרת הגמרא, לא שהותר לו ממש, אלא אימא שנעשית לו כהיתר. וכל אחד יכול

² האדם נולד עם ידיים פתוחות ונפטר עם ידיים קפוצות

שמעתי מתלמיד חכם מופלג, ובזמן שהמשגיח ע"ה נפטר, שהיה פליאה רבתי, המשגיח לא נפטר באופן הזה, אלא עם ידיים סגורות. היפך מנהגו של עולם. ואמרו, שבאמת המשגיח זצ"ל 'לקח את כל חמדות העולם הזה' איתו, כמו שאמרו על שמואל הקטן (מסכת שמחות פ"ח ה"ו). בשעה שהאדם נפטר, יש אחד שבחיים חיותו, את כל הזמן שלו הוא הפסיד, הכל התבזבז לו לחינם, שום קנין רוחני הגון וטוב לא לקח איתו. אבל המשגיח ע"ה ניצל כל רגע ורגע מהחיים שלו, הוא השקיע ב'קנייני העבודה', השקיע ב'קירוב' לבורא יתברך, השקיע ב'אמונה', השקיע ב'תורה', השקיע ב'תפלה', אם כן אחד כזה יש לו 'רכוש', הוא באמת יצא עשיר מהעולם הזה. 'נטל כל חמדות עולם והלך עמו'. אחד כזה באמת יכול להגיד 'אני זכיתי, אני אספתי, אני צברתי'. הפסוק אומר 'טוב שם משמן טוב ויום המוות מיום הולדו' (קהלת ז א), בשעה שאדם בא לעולם אין אתה יודע מה יהיה איתו, אף אחד לא יודע, אולי יהיה 'צדיק יסוד עולם', ואולי... לא בדיוק... אבל מתי מתברר אכן מי הוא ומה הוא? ביום פטירתו, בשעה שמסתלק האדם לחי ער, רואים בדיוק לאיזה מתנה הוא היה שייך.

וכבר הזכרנו דברי רבותינו ע"ה, ידוע כי כך הוא מנהגו של עולם, כשאדם נולד, כשהוא בא לאור העולם, ידיו קפוצות, סגורות. וכשמת האדם ידיו 'פשוטות', פתוחות. רבותינו ע"ה לא נתנו לשום דבר שישמט מעיניהם הקדושות, וכל דבר ודבר אשר ראו הם למדו להתבונן בו ולהוציא ממנו את ה'מוסר' שצריך, 'לדעת חכמה ומוסר' (משלי א ב). שאלו והתבוננו, מה הסיבה לזה? אדם שלא מתבונן, לא היה לומד מזה שום דבר, 'כך טבע העולם'. אבל התנא האלהי רבי מאיר ידע מה ללמוד מזה, וכמו שאמרו במדרש קהלת (פר' ה ס"ס יד): כשאדם בא לעולם ידיו הן קפוצות, כלומר כל העולם כלו שלי הוא, אני נוחלו. כשאדם נולד כך טבוע בו ההרגשה 'את הכל אני אאסוף אלי, את הכל אני אקנה...'. וכשהוא נפטר מן העולם ידיו הן פשוטות, כלומר לא נחלתי ולקחתי מן העולם הזה כלום. אפילו אסוף ואפילו צבר ואפילו יש לו הון אדיר, וכי לקח את זה איתו? ! כלום לא יקח איתו. אפילו לא 'גרוש' אחד. מה כן לקח איתו? תורה מצוות ומעשים טובים. והדברים ידועים.

פטירתו של המשגיח בעל ה'אור יחזקאל' זצ"ל - 'נטל כל חמדות עולם והלך לו'

מספיק. זה לא נכון. אם יכל היום הזה ללמוד שעה אחת, ולא למד באותה שעה, על השעה הזו יתחייב בנפשו. חייב מיתה.

על כל רגע ורגע יש חיוב 'קטלא חייב'

יותר מזה מפרש המשגיח זצ"ל (אור יחזקאל אלול עמוד יח), צריך לקחת את אותה שעה שיכל ללמוד תורה לא למד תורה, ולנתח אותה לנתחיה, ולפרק אותה לפרקים, ועל כל 'רגע' ו'רגע' מאותה 'שעה' יש את החיוב של 'דלא יליף' - קטלא חייב, כמה רגעים יש בשעה, וממילא כנגד אותם רגעים התחייב בנפשו.

גדר תשובה על תפלה שלא בכוונה

וכן בכל פרט ופרט. אדם מתפלל תפלה שלא כהוגן, בלי כוונה. בא ועושה תשובה על זה. אומר 'ריבונו של עולם, היום התפללתי שלא בכוונה'. זה לא מספיק. צריך לפרט. כמה פעמים הזכרת שמות הוי"ה בלי כוונה? כמה ברכות זרקת מפיך בלא כוונה? וכן על זה הדרך. (אור יחזקאל שם).

על ידי התבוננות זו יבוא לידי פחד מיום הדין

על כל פעולה ופעולה, על כל תנועה ותנועה, את הכל צריך לקחת בחשבון, לא באופן כללי, 'היום לא למדתי מספיק', אלא צריך לפרש, כמה שעות יש ביום, וכמה דקות יש, ועל כל דקה ודקה חייב מיתה וכו', ועל ידי זה באמת מתמלא ב'חרדה', על מה יסמוך ועל מה ישען, 'רחום וחנון אין לנו אלא לברוח ממך' - אליך. [נדברי רבי שלמה ׳ן גבירול ז"ל בפיוט הנורא והנפלא "כתר מלכות", וכן הוא בפירוש המשניות לרמב"ם ז"ל ראש השנה (סוף פ"ד) ע"ש]. אין לנו להשען רק על טובך וחסדך. כשאדם נכנס בהרגשה וב'חרדה' הזו, שכל כלו תלוי בבורא ית"ש, כבר יש 'תקה' ל'ישועה'.

זה הדבר הראשון שצריך לקנות. לא להכנס בהרגשה של 'שלום יהיה לי'. אוי לו ואבוי לנפשו. והמשגיח זצ"ל חזר על היסוד הזה בהרבה שיחות שלו. וזה העצה לבוא מוכנים לקראת יום הדין 'ראש השנה' הקרב ובא. ה' יהיה בעזרונו, ונזכה לקיים הדברים, ונזכה לשנה טובה ומבורכת, ברוך ה' לעולם ואמן ואמן.